

תהייה על פלא היקום/רחל שקלובסקי

המאמר התפרסם בהארץ, בתאריך ה-10.8.84

בקובץ סיפורים ראשון זה של מיכל גוברין – מרצה באוניברסיטה בת שלושים וארבע, העוסקת גם בתיאטרון – מגלים אנו סופרת בשלה, השולטת היטב בכלי אומנותה, היודעת כיצד לספר סיפור בתמציתיות ובחיסכון מרביים במילים, ושיש לה גם מה לומר. המעלה הראשונה המתגלה לקורא בקובץ סיפורים ניסיוניים זה היא שליטתה של גוברין בלשון העברית – אוצר המילים הגדול שלה, יכולתה לתאר עצמים, מקומות ונופים, כמו גם הלכי רוח ומנהגים של בני-אדם בגילים ובמצבי חיים שונים, באמינות ובדייקנות. מקור נוסף להנאה מהווה התחושה הברורה של הקורא כי סיפורה של גוברין – מעבר ומבעד למעטה הסיפורי-דיוחי היבש והסתום שלהם – באים לומר משהו, משהו חשוב, וכי הסופרת מנסה לומר את שיש לה לומר לקהל-קוראים אינטליגנטי ורגיש, בתקווה שזה יעקוב אחר רמזיה, וינסה לתהות על פשר הסיפורים והאגדות והמשלים, שמהם הספר מורכב.

קשה למצוא מכנה משותף לכל סיפורי הקובץ, כמו-גם להבין את חלקם, לפחות בקריאה ראשונה. אבל מי שיקרא, לאחר הסיפורים הראשונים, גם את הסיפור האחרון, "לאחוז בשמש", ימצא בו את המפתח להבנת הסיפורים האחרים, המתלכדים לפתע, ברובם, ליחידה מורכבת אחת.

מיכל גוברין מתארת ברוב הסיפורים בני-אדם בודדים, החיים מחוץ לשטף הזמן השעוני, בני-אדם אשר ניתקו משגרת החיים הרגילה, אם בשל מחלה ("רכיבת ערב"), אם בשל נסיעת-עסקים לחוץ-לארץ ("שיבוש זמנים"), אם בשל מנוחה בעיר קיט ("לה פרומנאד"), ואם בשל היכרות עם פולחניו של שבט פרימיטיבי ("לאחוז בשמש") ועוד. בעקבות ניתוק זה משגרת החיים ניצבים גיבוריה לפתע פנים אל פנים לנוכח חידת הקיום – פלא קיומם האישי ופלא עצם קיומם של דברים בעולם. אגב, מבחינות אלה ואחרות סיפורה מזכירים את סיפוריו של יצחק אורפז. מכל-מקום, בשביל גיבוריה של גוברין עצם הקיום מהווה מקור לפליאה, ובצדק, שכן אין דבר תמוה ומסתורי יותר. ויטגנשטיין כתב: "לא השאלה איך העולם היא המיסטי, אלא עצם קיומו" (טראקטאטוס לוגי-פילוסופי). רוב בני-האדם מקבלים את קיומם כמובן-מאליו, ועסוקים מדי בעבודה ובבידורי-דעת למיניהם, כפי שציין פסקל, מכדי לתהות על פלא עצם הקיום, כמו גם על דרך-החיים הראויה. אבל במצבים של משבר, שבהם נקטעת השגרה, או כאשר קיום הדברים כמו כופה עצמו על תודעתנו – למשל, בעקבות ההתבוננות בשקיעת החמה, שקיעה החוזרת כלייטמוטיב ברבים מסיפורה של גוברין – הפליאה לנוכח עצם הקיום של העולם עשויה להתעורר אף בלבם של בני-אדם רגילים ונורמאליים, ועל אחת כמה וכמה ברוחם של בני-אדם ספק-שפויים, כמו רוב גיבוריה של גוברין.